

*С. В. Куйбіда,
аспірант кафедри теоретичної та прикладної економіки,
Національний університет "Львівська Політехніка"*

ФОРМУВАННЯ НОВИХ ПІДХОДІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ СТРУКТУРНОЇ ПЕРЕБУДОВИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*S. Kuibida,
post-graduate student of the Department of Theoretical and Applied Economics of National University "Lviv Polytechnica"*

FORMATION OF NEW APPROACHES TO REALIZATION STRUCTURAL EXAMINATION OF THE ECONOMY OF UKRAINE

Досліджено основні проблеми формування нових підходів до здійснення ефективної структурної перебудови економіки України. Відзначено роль агрегованих інструментів (державні плани, програми) у вирішенні стратегічних завдань прискореного економічного зростання, з одного боку, та неготовність апарату державного управління до предметної діяльності, спрямованої на реалізацію структурних реформ економіки — з другого.

The basic problems of formation of new approaches to the implementation of effective structural adjustment of Ukraine's economy. The role of aggregated tools (state plans, programs) in addressing the strategic objectives of accelerated economic growth, on the one hand, and the unwillingness of public administration to the subject, aimed at the implementation of structural reforms in the economy.

Ключові слова: економіка, структурна перебудова, інструменти, державне управління, механізми, інновації, інвестиції.

Key words: economy, structural adjustment, tools, state administration, mechanisms, innovations, investments.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Одним з пріоритетних завдань збалансованої економічної політики України є визначення шляхів структурних перетворень та підвищення впливу її інструментів на темпи економічного зростання. Міжнародний досвід засвідчує, що в сучасних розвинутих економіках структурна політика завжди відігравала важливу роль у забезпеченні поступального розвитку. Система державного управління постійно використовувала широкий спектр нормативно-законодавчих, інституційних і регуляторних заходів, що дозволяло оперативне трансформувати національну економічну систему для забезпечення найефективнішої діяльності окремих суб'єктів господарювання.

Структурна політика є складовою державної економічної політики, а тому має спрямовуватися урядовими інституціями на вирішення загальних проблем, які виникають внаслідок структурних зрушень в економіці, всередині галузей економіки та між ними, між регіонами та між групами підприємств.

Послаблення впливу держави на структурні перетворення не відповідає національним інтересам, а його формування вимагає кардинальних змін. Інструменти державного регулювання структурних перетворень повинні спрямовуватися, передусім, на підвищення конкурентоспроможності національного виробництва у довгостроковому вимірі. Водночас ці заходи повинні бути ефективно поєднані з механізмами ринкового саморегулювання, які зорієнтовані на забезпечення приватних, групових інтересів щодо підвищення ефективності витрат та зростання прибутку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню теоретичних і практичних аспектів структурної реформи національної економіки України останнім часом присвячено багато наукових досліджень та практико-методичних узагальнень. Зокрема розглядом питань і аналізом проблем, пов'язаних із теоретико-методологічними основами структурної перебудови економіки України, займаються багато науковців.

Серед них: І. Алексєєв, М. Бондарчук, М. Бублик, В. Геєць, С. Давимука, О. Другов, Я. Жаліло, Г. Захарчин, Н. Карачина, О. Кузьмін, О. Мельник, О. Пирог, Ж. Поплавська, І. Скворцов, Н. Чухрай, Н. Шпак, І. Яремко та інші.

Разом з тим, не можна не визнати деяку фрагментарність досліджень у цій сфері, недостатню увагу до комплексного вирішення таких складних питань, як фінансові аспекти державного впливу на структурні зміни в економіці держави. Слід зазначити, що питання фінансування належать до найскладніших в усьому комплексі завдань структурної перебудови економіки України.

І це не одна проблема. На жаль, в Україні й надалі існує фундаментальна суперечливість між досить потужним природним, інноваційним потенціалом, з одного боку, й фінансово-економічними можливостями його реалізації — з іншого. Зокрема обмеженість державних ресурсів утруднює державне регулювання та спрямування інноваційного розвитку за пріоритетними напрямками.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета дослідження пов'язана з об'єктивною необхідністю цілеспрямованого впливу держави на удосконалення існуючих інноваційно-інвестиційних, фінансових, нормативно-правових інструментів, комплексне і узгоджене використання яких має забезпечити ефективну структурну перебудову економіки України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

На сучасному етапі розвитку України основними пріоритетами забезпечення трансформації національної економіки, особливо в контексті підвищення її конкурентоспроможності в рамках світового господарства, мають стати: здійснення адекватних до ринкових умов структурних перетворень, прискорення темпів науково-технічного прогресу та поступовий перехід на стійкі темпи економічного зростання в аспекті забезпечення збалансованого розвитку України. Досвід держав з розвинутою економікою свідчить, що в досягненні зазначених пріоритетів найбільш вагому роль відіграє дієва структурна державна політика, яка виходить з об'єктивної оцінки, реальних потреб ринку та можливостей національного господарського комплексу, орієнтована на ринковий попит у кожному окремому секторі економіки.

Серед чинників, що визначають зростання національної економіки, особливе місце займає її структура. Зважаючи на те, що національна економіка належить до надзвичайно складних, багатовимірних систем, її структура не є стабільною, вона постійно змінюється під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників. Структурні зрушення, що відбуваються в економіці, супроводжуються прогресивними або депресивними змінами, що, в свою чергу, по-різному відображається на характері і темпах економічного зростання. Тобто нарощування потенціалу національних економік, підвищення їх ефективності безпосередньо пов'язане із проведенням активної структурної політики, що становить ключовий елемент загальної стратегії соціально-економічного розвитку держави. Саме тому з кінця 70-х років минулого століття широкомасштабна структурна трансформація охопила найбільш розвинені держави, і набула глобального характеру [12; 16].

У найбільш загальному розумінні структурна перебудова — це зміна політичного, управлінського, економічного мислення з метою отримання обсягу і структури національного продукту, що відповідають внутрішнім потребам і міжнародному товарообміну та оптимізації з цієї метою пропорцій як зайнятості в управлінні і економіці, так і капіталі і його розміщенні на території держави.

Для забезпечення ефективності структурних перетворень особливого значення набуває розробка та втілення науково обгрунтованої структурної політики, що охоплює завдання щодо вирішення загальних економічних проблем, які виникають внаслідок структурних зрушень в економіці, всередині галузей та між ними, між регіонами та між групами підприємств.

Під структурною політикою держави розуміють обгрунтування цілей та характеру структурних перетворень в економіці, визначення її пріоритетних ланок та оптимального співвідношення між ними. Її призначення полягає в сприянні досягнення такої структури національної економіки, за якої на цьому історичному етапі забезпечуються економічне зростання та вирішення актуальних проблем сьогодення [8; 9; 11; 12; 15].

Відповідно до цілеспрямованої системи заходів структурної політики, повинні забезпечуватися прогресивні структурні перетворення у всіх макроекономічних структурах економіки шляхом урахування сучасних тенденцій розвитку та використання конкурентних переваг держави.

Структурно-трансформаційний процес, який охопив світову економіку в другій половині ХХ ст. характеризувався новими якісними рисами та став невід'ємною частиною світового цивілізаційного прогресу. Досвід розвинутих держав показав, що високий рівень споживання на індустріальній основі досягається непомірно дорогою ціною: розтратою земельних ресурсів; нераціональним використанням людського потенціалу; порушенням рівноваги між діяльністю людини та природним середовищем.

У різних державах застосовуються різні інструменти формування та реалізації структурної політики. За сучасних умов розвитку інтеграційних процесів постає необхідність аналізу світового досвіду в проведеному структурній перебудові, виборі її стратегічних пріоритетів, створенні оптимальних форм, механізмів та засобів, спрямованих на забезпечення економічного розвитку держави. При використанні світового досвіду для пошуку власної оптимальної структурної політики необхідно враховувати, що її реалізація різними державами Європи завжди призводить до різного ступеня ефективності її результатів, які обумовлюється значною кількістю факторів, зокрема економічними, соціальними, природно-географічними, екологічними особливостями кожної держави [7; 12; 16].

Сучасна держава є необхідною складовою частиною ринкового економічного механізму. Здійснює вона свою регулюючу діяльність у різних напрямках, застосовуючи різні методи та інструменти впливу на економіку. Серед них можна виділити структурну, інвестиційну та науково-технічну політику, що здійснюється через різні форми державного планування та програмування; сукупність адміністративних та економічних методів регулювання; фіскальну, кредитно-грошову, соціальну та зовнішньоекономічну політику тощо.

Важливе значення в діяльності держави відіграє її структурна політика як форма довгострокового регулювання. Вона охоплює такі основні напрями: а) стимулювання нових галузей і сфер, де немає визначеності з майбутніми прибутками, з метою створення виробничої інфраструктури, яка б відповідала вимогам НТП; б) подолання економічної відсталості деяких регіонів і видів виробництва; в) підвищення ефективності і конкурентоспроможності національної економіки на всіх рівнях бізнесу [3; 10; 11; 16].

До концептуальних орієнтирів структурної перебудови економіки України слід віднести: подолання технічної відсталості та оновлення виробничого апарату; збільшення порівняльних переваг національних

виробників відносно іноземних конкурентів; зменшення залежності від імпорту ресурсів; згортання трудо-, енерго- та матеріаломістких галузей і товарних груп; зростання ресурсозберігаючих виробництв і галузей з науково-технічною перебудовою виробництва на всіх рівнях і в усіх галузях економіки; рівномірний територіальний розподіл виробничих ресурсів; створення розвинутого споживчого сектора; зниження негативних наслідків структурних перетворень для ринку праці (так званого структурного безробіття); підвищення соціальної орієнтації економіки; зниження (підвищення) рівня внутрішньої заборгованості економіки за рахунок переорієнтації засобів виробництва галузей машинобудування, металургійної та хімічної промисловості на більш повне задоволення потреб міжгалузевої кооперації; спеціалізація в міжнародному розподілі праці, прискорений розвиток виробництв, які здатні поліпшити експортний потенціал України [3; 4; 8; 12].

Через те, що структурна перебудова економіки — довготривалий і капіталомісткий процес, то здійснення практичних заходів та найбільш суттєвих змін в основних секторах і галузях економіки доцільно проводити в три етапи.

На першому етапі досягається стабілізація економіки. Головною її метою вважається призупинення спаду виробництва та інфляційних процесів. До пріоритетних завдань структурної перебудови на цьому етапі належать такі, які здатні в найближчий час зламати негативні тенденції розвитку економіки й стабілізувати соціально-економічний стан України.

На другому етапі забезпечується активізація економічного розвитку. Головною метою є відродження позитивних тенденцій в інвестиційній діяльності та науково-технічній перебудові виробництва, розвиток господарських зв'язків за більш ефективною схемою формування активного торговельного балансу та зміцнення бюджетно-фінансової й кредитно-грошової незалежності України.

На третьому етапі відбувається становлення раціональної структури економіки. Головна мета цього етапу полягає в досягненні стабільного й ефективного функціонування всіх життєво важливих систем економіки України та створення умов для забезпечення високої якості життя населення, активної мотивації до трудової й підприємницької діяльності та рівноправного партнерства України у світовому економічному просторі [3; 12; 16].

Для забезпечення макроекономічних пропорцій економіки необхідно виконати такі умови:

- стабілізувати економіку, вийти з кризового стану та поступово підвищувати темпи і збільшувати обсяги виробництва валового національного продукту;

- забезпечувати більш ефективне використання національного доходу шляхом підвищення в ньому частки фонду нагромадження;

- поліпшувати структуру валового національного продукту в напрямі соціальної орієнтації за рахунок збільшення в ньому питомої ваги предметів народного споживання;

- прискорювати розвиток невиробничої сфери з підвищенням її частки в структурі ВВП;

- поліпшувати структуру особистого споживання матеріальних благ за рахунок збільшення в них питомої ваги непродовольчих товарів;

- удосконалювати структуру ВВП за рахунок збільшення в ньому частки фінансових та загальнодержавних секторів [2; 6; 9; 13; 15].

На практиці структурна політика виступає як сукупність усіх державних заходів, що цілеспрямовано стимулюють структурні зміни в економіці відповідно до системи цілей та основних напрямів структурної перебудови.

Розрізняють галузеву та регіональну структурну політику. У першому випадку об'єктом державної політики виступають підприємства певних галузей чи виробництв, у другому — увага зосереджується на економічно відсталіх районах з метою підтягування їх до середнього по державі рівня розвитку. Крім того, самостійною ланкою економічної політики стала технологічна структурна політика, спрямована на підтримку НТП як фундаментальної основи структурних перетворень [1; 2; 12; 13].

При визначенні структурної політики величезну роль відіграє вибір пріоритетних напрямів у розвитку окремих галузей, видів виробництв економічних районів. Так, наприклад, залежно від стадії індустріального розвитку держави ставка робиться на пріоритетний розвиток трудомістких, капіталомістких чи наукомістких галузей. При виборі пріоритетної галузі враховуються: перспективи попиту на продукцію галузі на внутрішньому ринку; досягнення вищої індустріальної стадії розвитку; мінімізація залежності від імпорту сировини, енергії та зниження ресурсомісткості промислового виробництва в цілому; мінімізація дефіциту у торговельно-балансі держави; розв'язання проблем зайнятості; вирішення екологічних проблем та ін. Зрозуміло, що зміни, які постійно відбуваються в умовах економічного розвитку, приводять до зміни в пріоритетності окремих галузей.

Структурна перебудова економіки здійснюється державою через інноваційну (сприяння впровадженню досягнень науки і техніки у виробництво) та інвестиційну політику. Особливу роль відіграє при цьому й активна науково-технічна політика, яка охоплює не лише стимулювання державою наукових досліджень та їх впровадження у виробництво, але й підготовку висококваліфікованих кадрів, рівень яких відповідав би сучасному виробництву. Одним з ключових завдань збалансованої економічної політики України є формування інноваційно-інвестиційної моделі національного розвитку. Для його виконання особливої актуальності набуває розроблення заходів, спрямованих на формування дієвого фінансового механізму реалізації пріоритетів структурно-інноваційної трансформації національної економіки. Серед них — удосконалення інвестиційної стратегії держави, а також політики інтеграції науки та виробництва, посилення державної підтримки інноваційної діяльності, формування ефективного внутрішнього ринку високих технологій, розвиток фінансової системи та ринкових інституцій, визначення пріоритетів інноваційного розвитку в регіонах тощо [7; 8; 9].

Покращення якісних характеристик економічного зростання потребує максимізації зусиль щодо побудови оптимальної структури економіки України. Хоча протягом останніх років в Україні відбулися помітні трансформаційні зрушення, однак національна економіка, незважаючи на певні успіхи в економічному зростанні упродовж останніх п'яти років, зазнає надзвичайно великих збитків через відсутність сприятливих умов для інноваційного розвитку. Їх створення передбачає розробку інноваційної стратегії, впровадження якої неможливе без належного вивчення та обґрунтування не тільки ролі та значення інвестиційно-інноваційної діяльності в теорії економічного зростання, а й розв'язання проблеми її фінансового забезпечення. Саме тому формуванню ефективної інноваційної політики має бути приділено значно більше уваги, оскільки стрімкий розвиток у майбутньому визначатиметься рівнем інноваційної активності та її фінансового забезпечення [3; 4; 13; 15].

Оптимальна економічна структура — це найкращий варіант формування системи відносин між елементами (складовими частинами) економіки держави, які пов'язані з використанням обмежених економічних ресурсів, з метою найбільш повного задоволення потреб суспільства. Формування збалансованої структури національ-

ної економіки вимагає чіткого розуміння принципів та критеріїв оптимальності. Основними з них є: оптимальність структури національної економіки, яка має сприяти виготовленню (наданню) таких товарів (послуг), перелік яких, з одного боку, забезпечить максимальне задоволення суспільних потреб, а з другого — пов'язаний з мінімізацією витрат економічних ресурсів; сприяння довгостроковим темпам економічного зростання за умови узгодження темпів використання економічних ресурсів зі швидкістю їх оновлення; забезпечення переходу економічної системи до вищого не тільки кількісного, а і якісного стану; стимулювання максимального використання результатів науково-технічного прогресу, спеціалізації держави в світовому поділі праці, інтеграційних процесів, зменшення частки невідтворених ресурсів, що споживаються [2; 4; 9; 12; 16].

Невідповідність структури економіки, що історично склалася в нашій державі, бажаній структурі нової економіки, яку потрібно сформувати і яка формується, призводить до виникнення низки структурних суперечностей. Такі суперечності зумовлено неможливістю розвитку в Україні системного індустріального виробництва в сучасних умовах, а тому вважається проблематичним і становлення нової економіки в результаті подолання системної кризи першого типу. Соціальні суперечності пов'язані з впливом людського чинника на розвиток економічних процесів і зворотним впливом змін в економічній системі на соціальні процеси. В їх основу покладено суперечність між об'єктивною необхідністю створення умов для всебічного розвитку всіх членів суспільства і можливістю реально це здійснити в кожен момент часу [3; 6; 13].

Суть технологічних суперечностей для України полягає в тому, що, з одного боку, обов'язковою умовою становлення нової економіки є подолання технологічного відставання, технологічної багатокладності, наслідком яких є попередня історія розвитку держави. З іншого боку, технологічне відставання може бути подолане лише в результаті розвитку нової економіки, побудованої на абсолютно іншій основі, що можливо досягти завдяки перерозподілу ресурсів між традиційною і новою економікою з ініціативи держави на основі створення нею інтелектуальної платформи.

З метою забезпечення відповідності критеріям розвитку світової господарської системи з урахуванням об'єктивно обмеженої інноваційно-інвестиційної активності суб'єктів господарювання необхідно: визначити як одну з основних функцій держави створення умов для формування інноваційно-інвестиційного комплексу; сформувати систему організаційно-інформаційних заходів щодо фінансової його підтримки, а саме розробити нормативно-праву базу інноваційно-інвестиційної діяльності, в рамках якої затвердити стратегічну програму розвитку з визначенням оптимального рівня частки державної власності та реальних джерел формування фінансування науки та освіти; створити сприятливий інвестиційний клімат та встановити прості правила діяльності господарюючих суб'єктів; поліпшити умови нарощування внутрішніх інвестиційних ресурсів; задіяти механізми стимулювання розвитку фондового ринку шляхом удосконалення банківської системи, підвищення рівня доходів населення, збільшення кількості прибуткових підприємств; активізувати співробітництво з міжнародними фінансовими інституціями для забезпечення сталого соціального та економічного зростання через залучення інвестиційних ресурсів у пріоритетні сфери реального сектора економіки [1; 3; 7; 8].

Вирішення питання інвестиційного наповнення національної економіки має забезпечити економічне зростання, що дасть змогу поступово перейти і до збільшення обсягів державного фінансування освіти і науки. Високий рівень інноваційно-інвестиційної активності

суб'єктів господарювання, наукових установ, держави в цілому сприятиме досягнення стану саморозвитку інноваційно-інвестиційної системи України.

У результаті врегулювання відносин в інноваційній сфері будуть створені однакові умови господарювання для всіх суб'єктів на фондовому ринку, що сприятиме розвитку конкуренції між ними, покращенню середовища для здійснення інноваційної діяльності. Розв'язання цих проблем потребує узгодження державної промислової, фінансової, податкової політики з державною політикою у сфері освіти, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, а також скоординованої роботи центральних органів виконавчої влади.

За головними показниками інноваційної економіки Україна сьогодні відчутно відстає від розвинутих держав світу. Порівняно низькими є індекси конкурентоспроможності вітчизняної економіки, готовності держави до функціонування в глобальних мережах, незначними є частки високотехнологічного експорту в загальному обсязі експортованих товарів і послуг вітчизняної високотехнологічної продукції на світовому ринку, низькою є дохідність вітчизняних наукоємних товарів. Наведені показники свідчать, що на міжнародному ринку Україна спеціалізується на низько-технологічних товарах і послугах, що пояснюється неналежним використанням наявних у країні передумов для формування високотехнологічного типу конкурентоспроможності, технологічного прориву в сучасному виробництві [4; 7; 9].

На сьогодні в Україні використання інноваційного потенціалу є недостатнім. Розвиток інноваційної діяльності повинен стати невід'ємною складовою реформування економіки держави, адже недостатня увага до науково-технічної сфери зумовлює структурну деформованість економіки та домінування низько-технологічних виробництв, які не сприйнятливі до наукових досягнень і не можуть забезпечити підвищення конкурентоспроможності економіки. Водночас Україна зберігає можливості переходу до інноваційної моделі економічного розвитку. У багатьох напрямках науково-дослідницької і високотехнологічної діяльності її позиції залишаються конкурентоспроможними. Реалізація цих можливостей великою мірою залежатиме від спрямування державної політики на підтримку високотехнологічних галузей виробництва та вибору головного вектора міжнародної інтеграції України, активізації її участі в міжнародному науковому та науково-технічному співробітництві, у спільних з провідними країнами світу дослідницьких і виробничих проектах [3; 12; 16].

Держава як один із основних суб'єктів інноваційної діяльності повинна забезпечувати впровадження інноваційних процесів у національну економіку та досконале правове регулювання відносин у цій сфері. Цілком очевидно, що в найближчій і довгостроковій перспективі максимізація саме інноваційного фактора стане вирішальною умовою стійкого розвитку економіки України. Тому саме сьогодні потрібно не тільки розробляти модель інноваційного розвитку, а й одночасно впроваджувати її в практику.

Для пошкваллення інноваційної діяльності в Україні необхідно вжити комплекс організаційно-економічних заходів щодо: здійснення ефективної державної інноваційної політики, погоджуючи темпи і пропорції розвитку науки, технологій і виробництва; вдосконалення механізму захисту прав інтелектуальної власності та процедур патентного захисту інновацій; забезпечення сприятливого клімату для створення власних наукоємних виробництв повного циклу шляхом використання різних форм державної підтримки; розвитку інноваційної інфраструктури через покращення системи інформаційного забезпечення інноваційної діяльності, сертифікації і впровадження розробок, підготовки і перепідготовки кадрів; забезпечення комерціалізації науко-

вих результатів шляхом формування основ для ефективного партнерства державного та підприємницького секторів в інноваційній сфері; розширення міждержавного співробітництва в галузі наукових розробок та інноваційної діяльності, координації зусиль, спрямованих на розвиток пріоритетних для кількох держав напрямів економічного зростання [1; 6; 10; 14].

Розвиток інноваційної діяльності в Україні в запропонованих напрямках дасть змогу значно підвищити інноваційну активність вітчизняних підприємств, забезпечити стабілізацію прискороного процесу оновлення виробництва, ефективно використовувати внутрішні та залучені зовнішні інвестиції на інноваційну діяльність.

Проведення ефективної політики стимулювання інноваційних процесів має залишатися визначальною у системі органів державного управління. Дієвим методом стимулювання інноваційного розвитку має стати пільгове оподаткування підприємств, які здійснюють інноваційну діяльність. З огляду на це, доцільно відновити пільгове оподаткування інновацій, змінивши при цьому механізм їх застосування [7; 13].

З метою стимулювання інноваційних процесів у науково-технічну політику України необхідно включати такі напрями, якими передбачено: суттєво розширити джерела інновацій, тобто активно сприяти створенню різноманітних інноваційних структур: технопарків, технополісів, інноваційних центрів, інноваційних бізнес-інкубаторів тощо та забезпечити постійне державне замовлення для галузевих науково-дослідних установ; задіяти обидві моделі інноваційного розвитку: євразійську та атлантичну. Це можливо за умови відновлення роботи Державного і створення галузевих інноваційних фондів та відновлення податкових пільг, які надавалися підприємствам при виконанні інноваційних проектів та інноваційним підприємствам відповідно до Закону України "Про інноваційну діяльність" [5]; узгодження законодавчих та нормативних актів з питань інноваційної діяльності з Міністерством фінансів України та іншими фінансовими органами лише тоді, коли вони стосуються конкретного фінансування; закріплення за Міністерством фінансів України та іншими фінансовими органами функції зі сприяння інноваційному розвитку та введення одним із найголовніших показників їх діяльності обсяг коштів, залучених до бюджету від реалізації підприємствами України інноваційної продукції; встановлення механізму спрямування частини коштів, передбачених Податковим кодексом України як "бюджет розвитку" (2% від податку на додану вартість), на фінансування інноваційних проектів і програм через інструменти державних інноваційних фінансово-кредитних установ; підвищення ролі позабюджетних ресурсів, що спрямовуються до інноваційної сфери діяльності та високотехнологічних виробництв, шляхом законодавчого встановлення мотиваційних механізмів для суб'єктів інноваційної діяльності, які залучають майнові та інтелектуальні цінності, вкладають власні чи запозичені кошти в реалізацію в Україні інноваційних проектів і програм; розробки та прийняття Закону України "Про венчурне фінансування".

ВИСНОВКИ

Серед багатьох причин, які зумовили невдачі ринкових реформ і відставання України в економічному і соціальному розвитку, істотне місце займають деформована структура економіки, недостатнє використання науково-технічного, інтелектуального та інноваційно-інвестиційного потенціалу держави. При цьому позитивна й ефективна трансформація українського суспільства можлива лише на основі комплексного використання всіх фундаментальних факторів суспільного прогресу, ключове значення серед яких мають наука, нові знання і технології.

Оптимізація (як удосконалення) економічної структури вимагає переведення економіки України на інно-

ваційний шлях розвитку. Для цього органам державного управління необхідно розробити новий підхід до оцінки ролі і місця науки в суспільному прогресі, у зв'язку з чим політика держави у сфері науки та інновацій повинна стати одним з головних його напрямів.

Основним завданням державного регулювання науково-технічного прогресу України має стати розробка оптимального економічного механізму, який би об'єднував державні і ринкові важелі впливу на наукові та інноваційні процеси. Стратегія інноваційного розвитку має бути тісно пов'язана і скоординована з державною науково-технічною політикою держави і пріоритетними її напрямками. Перехід до інноваційного виробництва передбачає реформування як власне матеріального виробництва, так і науки, яка забезпечує виробництво науково-технічної продукції.

Основними чинниками активізації інноваційних процесів є: рівень науково-технічного потенціалу; наявність інноваційного ринку і ринку інтелектуальної власності; співвідношення попиту і пропозиції на інновації; наявність підготовлених і висококваліфікованих фахівців у сфері інтелектуальної власності в галузевих міністерствах і відомствах, а також відновлення роботи патентно-ліцензійних підрозділів.

Ситуація, що склалася сьогодні на ринку інновацій, потребує формування, підтримки і стимулювання інноваційного попиту за допомогою механізмів державного регулювання. Для забезпечення високого інноваційного потенціалу необхідна розробка і реалізація єдиного комплексу заходів, спрямованих на нарощування інноваційного потенціалу. Для цього необхідно консолідувати сили, досвід кадрів, матеріальні і фінансові ресурси всіх підприємств, організацій та інших підприємницьких структур, що функціонують на території України.

У новій моделі вітчизняної економіки в умовах посткризового відновлення ключове місце має належати активізації підприємництва як інтегрального соціально-економічного процесу, розбудові ефективних підприємницьких стратегій. Інвестиційний клімат підприємництва має включатися в усі напрями економічної політики держави з метою формування дієвої системи умов, стимулів і мотивацій реалізації її економічного потенціалу. Розвиток національного підприємництва є особливо актуальним у період пошуку нових економічних моделей та стратегій, що сприятимуть підвищенню стійкості та формуванню джерел розвитку національної економічної системи.

Для реалізації цього завдання слід спрямувати зусилля насамперед на підвищення внутрішнього споживчого та інвестиційного попиту. Пріоритет слід віддавати напрямкам, за якими можливо досягти швидкого позитивного ефекту розкриття потенціалу внутрішнього ринку для економічного зростання, зберігаючи при цьому збалансованість розвитку окремих складових цього попиту.

По-перше, потрібно максимально використати потенціал стимулювання попиту, передбачений політикою щодо бюджетних видатків, шляхом раціоналізації їх структури та механізмів здійснення, а саме: забезпечити реалізацію низки великих інфраструктурних проектів, які мають підвищити внутрішній попит на вітчизняну промислову продукцію; впорядкувати сферу державних закупівель; раціоналізувати структуру бюджетних соціальних видатків.

По-друге, слід вжити заходів щодо розбудови внутрішнього ринку з метою якнайповнішого та якнайшвидшого доведення стимулюючого ефекту внутрішнього попиту безпосередньо до виробника. Для цього мають бути вжиті заходи щодо: вдосконалення системи інформування реальних та потенційних покупців і продавців; забезпечення пріоритетного розвитку мережі засобів прямих поставок сільськогосподарської та продовольчої продукції споживачеві; поширення практики ство-

рення муніципальних торговельних закладів; удосконалення антимонопольного законодавства та підвищення ефективності діяльності Антимонопольного комітету України.

По-третє, підвищення попиту та розбудова внутрішніх ринків мають неодмінно супроводжуватися комплексом заходів щодо підтримки вітчизняного виробника. Зазначені заходи мають полягати в модифікації інструментів захисту внутрішніх ринків, перегляді та оптимізації системи пільг і стимулів для національних виробників, постійному контролю цінової ситуації, підтримці експортної діяльності через відповідні фінансові та інституційні інструменти.

Література:

1. Алексєєв І.В. Інноваційний розвиток підприємств регіону та його фінансове забезпечення / І.В. Алексєєв, С.В. Паранчук, О.С. Червінська // Регіональна економіка. — 2012. — № 2 (64). — С. 99—108.
2. Бублик М.І. Формування організаційно-економічної системи підтримки діяльності суб'єктів малого підприємництва: монографія / Комарницький І.М., Бублик М.І., Франів І.А., Мужилівський М.Д. — Львів: Ап'рїорї, 2008. — 310 с.
3. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / В.М. Геєць, В.І. Голіков, Б.Є. Кваснюк [та ін.] / За ред. В.М. Геєця. — К.: Фенікс, 2003. — 1007 с.
4. Жаліло Я.А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави. — К.: НІСД, 2009. — 260 с.
5. Закон України "Про інноваційну діяльність" // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 36. — Ст. 266.
6. Захарчин Г.М. Основи підприємництва: культура, технологія, відповідальність: навчальний посібник з грифом МОН / Г.М. Захарчин, О.В. Юринець. — К.: Знання, 2011. — 254 с.
7. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / За заг. ред. В.М. Геєця та ін.; НАН України. — К., 2015. — 336 с.
8. Ковальчук В.М. Структурна перебудова національної економіки в контексті інноваційного розвитку / В.М. Ковальчук. — К.: ІАЕ УА-АН, 2005. — 240 с.
9. Кухта П. Перспективи структурної перебудови економіки України // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. — К. 2012. — С. 46—49.
10. Кузьмін О.Є. Інструментарій забезпечення полівекторного розвитку підприємств / О.Є. Кузьмін, А.М. Дідик // Технологічний аудит і резерви виробництва. — 2014. — № 6/2 (20). — С. 21—24.
11. Луцков В.О. Структурна політика: сутність, категорії та функції / В.О. Луцков // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. — 2012. — № 1. — С. 141—147.
12. Папп В.В. Структурна трансформація економіки України у контексті євроінтеграційних процесів / В.В. Папп // Регіональна економіка. — 2008. — № 1. — С. 23—31.
13. Пирог О.В. Економічний розвиток національного господарства України: особливості та моделі в умовах постіндустріального суспільства: монографія / О.В. Пирог. — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. — 336 с.
14. Скворцов І.Б. Ефективність інвестиційного процесу: методологія, методи і практика: монографія / І.Б. Скворцов — Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2003. — 312 с.
15. Старостіна А. Економічний зміст поняття національної економіки та її структури в умовах економічної нестабільності / А. Старостіна, Е. Прушковська // Економіст. — 2013. — № 6. — С. 29—32.

16. Структурні зміни та економічний розвиток України: монографія / В.М. Геєць, Л.В. Шинкарук, Т.І. Арт'омова та ін. / За ред. Л.В. Шинкарук; Ін-т економіки та прогнозування НАН України. — К., 2011. — 696 с.

References:

1. Aliexsieiev, I.V. (2012), "Innovative development of enterprises of the region and its financial support", *Rehional'na ekonomika*, vol. 2 (64), pp. 99—108.
2. Bubylyk, M.I. (2008), *Formuvannia orhanizatsijno-ekonomichnoi systemy pidtrymky diial'nosti sub'iektiv maloho pidprijemnytstva* [Formation of organizational and economic system of support for small business entities], *Apriori*, Lviv, Ukraine.
3. Heiets', V.M. Holikov, V.I. and Kvasniuk, B.Ye. (2003), *Ekonomika Ukrainy: stratehiia i polityka dovhostrokovoho rozvytku* [The economy of Ukraine: strategy and policy of long-term development], *Feniks*, Kyiv, Ukraine.
4. Zhalilo, Ya.A. (2009), *Teoriia ta praktyka formuvannia efektyvnoi ekonomichnoi stratehii derzhavy* [The theory and practice of forming an effective economic strategy of the state], *NISD*, Kyiv, Ukraine.
5. Verkhovna Rada of Ukraine (2002), *The Law of Ukraine "On Innovation Activity"*, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (Accessed 30 Aug 2017).
6. Zakharchyn, H.M. (2011), *Osnovy pidprijemnytstva: kul'tura, tekhnolohiia, vidpovidal'nist'* [Principles of entrepreneurship: culture, technology, responsibility], *Znannia*, Kyiv, Ukraine.
7. Heiets', V.M. (2015), *Innovatsijna Ukraina 2020* [Innovative Ukraine 2020], *NAN Ukraine*, Kyiv, Ukraine.
8. Koval'chuk, V.M. (2005), *Strukturna perebudova natsional'noi ekonomiky v konteksti innovatsijnoho rozvytku* [Structural restructuring of the national economy in the context of innovation development], *IAE UA-AN*, Kyiv, Ukraine.
9. Kukhta, P. (2012), "Prospects for the structural adjustment of the Ukrainian economy", *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, pp. 46—49.
10. Kuz'min, O.Ye. (2014), "Toolkit for the provision of polygon development of enterprises", *Tekhnolohichnyj audyt i rezervy vyrobnytstva*, vol. 6/2 (20), pp. 21—24.
11. Lutskov, V.O. (2012), "Structural policy: essence, categories and functions", *Visnyk Sums'koho derzhavnogo universytetu. Seriia Ekonomika*, vol. 1, pp. 141—147.
12. Papp, V.V. (2008), "Structural transformation of Ukraine's economy in the context of European integration processes", *Rehional'na ekonomika*, vol. 1, pp. 23—31.
13. Pyroh, O.V. (2013), *Ekonomichnyj rozvytok natsional'noho hospodarstva Ukrainy: osoblyvosti ta modeli v umovakh postindustrial'noho suspil'stva* [Economic development of the national economy of Ukraine: features and models in a post-industrial society], *Vydavnytstvo L'vivs'koi politekhniki*, Lviv, Ukraine.
14. Skvortsov, I.B. (2003), *Efektynnist' investytsijnoho protsesu: metodolohiia, metody i praktyka* [Efficiency of the investment process: methodology, methods and practice], *Vydavnytstvo Natsional'noho universytetu "L'vivs'ka politekhnika"*, Lviv, Ukraine.
15. Starostina, A. (2013), "Economic content of the concept of the national economy and its structure in conditions of economic instability", *Ekonomist*, vol. 6, pp. 29—32.
16. Heiets', V.M. Shynkaruk, L.V. and Art'omova, T.I. (2011), *Strukturni zminy ta ekonomichnyj rozvytok Ukrainy* [Structural changes and economic development of Ukraine], *Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy*, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 28.08.2017 р.